

VANUIT EEN VISIE OP SEKSUALITEITSBELEVING WERKEN AAN PREVENTIE- EN REACTIEBELEID IN DE ZORG VOOR JONGE KINDEREN

Kristel BOVIJN

Eenieder die wordt geconfronteerd met een kind dat slachtoffer is van seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel misbruik, dreigt overspoeld te worden door emoties. De betrokkenheid van de hulpverlener ten aanzien van het kind, de gedachten en gevoelens tegenover de (vermoedelijke) pleger, de reacties van collega's en andere betrokkenen, kunnen massaal op de zorgverlener afkomen. Al deze soms tegengestelde reacties sturen de interventies van de voorziening. Rekening houdend met de verschillende invloeden is het belangrijk om de noden van het kind te blijven inschatten en te komen tot een efficiënt en gecoördineerd handelen.

Deze inleiding handelt over voorzorgen die organisaties kunnen nemen om seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen de organisatie te voorkomen en over adequaat reageren op klachten. We omschrijven drie manieren waarop een voorziening kan geconfronteerd worden met seksueel grensoverschrijdend gedrag en misbruik. In elk van de omschreven situaties geven we enige achtergrondinformatie die nuttig kan zijn in het werken aan preventie en behandeling. Verder zoeken we vooral naar aandachtspunten die ons handelen op een verantwoorde wijze helpen sturen. Anders dan in een vast omschreven 'protocol' moeten we bij elke situatie opnieuw, afhankelijk van de noden van de slachtoffers, blijven zoeken naar de meest adequate aanpak.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Bij seksueel gedrag tussen kinderen onderling, is het van belang te onder-

scheiden wat normaal seksueel gedrag is, en welk gedrag voor de leeftijd onaangepast is. Aan de hand van twee onderzoeken geven we informatie over de vormen en frequenties van seksueel gedrag bij kinderen². De

¹ De auteur is medewerkster van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling te Gent. Deze tekst is een synthese van haar inleiding op de studiedag 'Horen, zien en... spreken' op 14 oktober 2004 te Brussel. Contact: 09 216 73 30, vkgent@pi.be.

² Friedrich William N., Prof., *Normal and abnormal sexual behavior in children, USA*, en N. Kenneth Sandnabba, e.a.: *Age and gender specific sexual behaviors in children, Finland*.

onderzoekresultaten leren ons onder meer dat seksueel misbruikte kinderen meer seksueel gedrag (en meer ongevoelzaam seksueel gedrag) stellen dan hun leeftijdsgenoten uit een controlegroep.

Wanneer kinderen ten aanzien van andere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag stellen, zal de voorziening moeten handelen ten aanzien van de verschillende betrokkenen (kinderen, ouders, personeel). We willen deze vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag benaderen in een context van een opvoedkundig proces. Handelingsplannen, brochures of reglementen zullen moeten aansluiten op de eigen houding van de voorziening, die toont hoe we op respectvolle manier kunnen omgaan met elkaar(s) lichaam).

Het kind is slachtoffer van intra- of extrafamiliaal seksueel grensoverschrijdend gedrag

62

Om kinderen te kunnen detecteren die slachtoffer zijn van intra- of extrafamiliaal seksueel grensoverschrijdend gedrag, is het van belang de signalen te kennen die hiernaar verwijzen. Naast seksueel gedrag, zal er ook ander symptomatisch gedrag aanwezig zijn, waardoor de vermoedens versterkt worden. We krijgen vaak clusters van signalen op vlak van lichaam, taal, gedrag, psychosomatiek, spel en gezin. Omgaan met dit vermoeden vereist een gefaseerd handelen waarbij we in elke fase de risico's van ons handelen proberen in te schatten en we

de effecten voortdurend evalueren.

De organisatie zal moeten bekijken wat ze zelf kan opvangen en waarbij ze best hulp inschakelt van andere diensten. Het opvangen en begeleiden van kinderen met een ervaring van misbruik, vergt een aantal vaardigheden van de zorgverlener. Het kind kan symptomen vertonen van posttraumatische stress. Dit heeft gevolgen voor de andere kinderen in de leefgroep. In de startgroep kunnen we verder uitwerken hoe de hulpverlener hiermee kan omgaan.

Het kind is slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag door een personeelslid van de voorziening³

Jonge kinderen zijn erg afhankelijk van de zorg die hun opvoeders hen geven. Deze opvoeders moeten de grenzen van kinderen inschatten en respecteren. Wanneer het jonge kind misbruikt wordt door een zorgfiguur, is dit een trauma in de ontwikkeling van het kind. Ook de ouders kunnen vanuit een geschokt vertrouwen totaal ontredderd zijn, wat een adequate reactie op de traumasymptomen van hun kind bemoeilijkt.

Daarom is in het beleid ten aanzien van misbruik, gepleegd in de voorziening, de zorg voor ouders en kind van primordiaal belang. Veiligheid voor het kind en erkenning van het leed van de ouders zijn belangrijke noden. Naast het geven van de eerste opvang kan bekeken worden of verdere therapie nuttig is

³ Zie ook: "Seksueel misbruik in residentiële voorzieningen", lezing door Carla Ivens van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling te Leuven; Beleidsplan voor scholen ter preventie van ongewenst seksueel gedrag van Erika Frans, Lutgart Stuyver en Chris De Bruyne, en uitgegeven door het Vormingscentrum Jos Van Ussel te Gent; en "Trauma bij het delegeren van ouderlijke zorg bij een jong kind", lezing door M. Sucaet, ter gelegenheid van 25 jaar Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Antwerpen.

voor het kind. In veel gevallen kunnen de ouders met enige ondersteuning zelf het trauma van hun kind opvangen. Ten aanzien van de pleger is het belangrijk aangifte te doen bij politie of parket. De stap zetten naar justitie vereist kennis van de reglementering inzake beroepsgeheim en schuldig verzuim.

Binnen de voorziening is verder een goede coördinatie nodig van de opvang van de andere kinderen, hun ouders én van het personeel. Ook de buitenwereld kan de voorziening verantwoording vragen. Een goede woordvoerder is in deze situatie aangewezen.

Bijkomende informatie

ZWIEP, C., Seksualiteit moet voor kinderen geen negatieve lading krijgen, in: *Kiddo*, nr. 7, oktober 2004, p. 4-6.

ZWIEP, C. S., Kinderen en seksualiteit. Pedagogische begeleiding in de kinderopvang, Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2004.

Het Nederlandse Pedagogisch Projectbureau Kind&Zo geeft onder meer cursussen 'seksualiteit en intimiteit' voor de begeleiders van jonge kinderen.

Meer informatie op de website: www.kind-enzo.nl of via het Nederlands Instituut voor gezondheidszorg: www.nigz.nl.

Adressen Vertrouwenscentra Kindermishandeling

Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Antwerpen
Albert Grisarstraat 21, 2018 Antwerpen
Tel. 03 230 41 90 • fax 03 230 45 82 • e-mail: info@vkantwerpen.be

Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Brussel
Laarbeeklaan 101, 1090 Brussel
Tel. 02 477 60 60 • fax 02 477 57 45 • e-mail: kindinnood@az.vub.ac.be
website: www.kindinnood.org

Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Limburg
Boerenkrijgsingel 30, 3500 Hasselt
Tel. 011 27 46 72 • fax 011 27 27 80 • e-mail: vklimburg@pi.be

Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Oost-Vlaanderen
Brugsesteenweg 274A, 9000 Gent
Tel. 09 216 73 30 • fax 09 216 73 39 • e-mail: vkgent@pi.be

Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Vlaams-Brabant
Justus Lipsiusstraat 71, 3de verdieping, 3000 Leuven
Tel. 016 30 17 30 • fax 016 30 17 31 • e-mail: vk.vlaams-brabant@uz.kuleuven.ac.be
website: www.kindermishandelingleuven.be

Vertrouwenscentrum Kindermishandeling West-Vlaanderen
Blankenbergsesteenweg 112, 8000 Brugge
Tel. 050 34 57 57 • fax 050 33 37 08 • e-mail: vertrouwenscentrum.wvl@skynet.be

Via deze websites is ook interessant materiaal of links naar andere organisaties te vinden.